

*Бигалиев Айтқожа
Бигалиұлы*

Ғалым-генетик, биология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Жоғарғы Мектебі Ұлттық Ғылым Академиясының және Халықаралық Ақпараттандыру Академиясының академигі, Ұлы Британия экологтар қоғамының толық мүшесі Бигалиев Айтқожа Бигалиұлының 75 жылдық мерейтойына арналған

«ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ГЕНЕТИКА МЕН ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬДЫ БИОЛОГИЯНЫҢ ӨЗЕКТІ ПРОБЛЕМАЛАРЫ» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының ЖИНАҒЫ

Қазақстан, Алматы, 25 қаңтар, 2018 жыл

СБОРНИК

материалов международной научно-практической конференции **«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ГЕНЕТИКИ И ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ БИОЛОГИИ»**, посвященной 75-летию ученого-генетика, доктора биологических наук, профессора, академика Национальной Академии Наук Высшей Школы РК и Международной Академии Информатизации действительного члена Британского общества Экологов Бигалиева Айтқожа Бигалиевича

Казахстан, Алматы, 25 января 2018 года

COLLECTION

of the International Scientific-Practical Conference **«MODERN ISSUES OF ECOLOGICAL GENETICS AND CURRENT BIOLOGY»**
Dedicated to the 75th anniversary of the scientist-genetics, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician of the National Academy of High School of Republic of Kazakhstan and the International Academy of Informatization, ordinary member of British Ecology Society Bigaliyev Aitkhazha Bigaliyevich

Kazakhstan, Almaty, 25th of January 2018

түрлілігімен сипатталады. Сондықтан өсімдік жапырақтарындағы су мөлшерін анықтау маңызды төзімділік көрсеткіші болып табылады.

Сонымен, тұзды жағдайда судың салыстырмалы мөлшері төзімсіз сорттарға қарағанда төзімді сорттарда жоғары болды. Яғни, Алматы және Вита сорттары тұзды жағдайға төзімді болды, ал Ласточка сорты сезімталдық танытты. Тұзды жағдай соя сорттары жапырағындағы салыстырмалы су мөлшеріне кері әсерін тигізгені байқалды.

ЖЫЛДЫҢ КӨКТЕМ МАУСЫМЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖҮРЕК ЖИЫРЫЛУ ЖИЛІГІНІҢ ФУНКЦИЯСЫН ЗЕРТТЕУ

**Оралканова Ж.О.*, Кулбаева М.С., Тулеуханов С.Т.,
Қайрат Б.Қ., Атанбаева Г.К., Тусупбекова Г.А.,
Сазанова А.А.**

әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Қазақстан, Алматы қ.

**E-mail: zhanerke.93@mail.ru*

Күнделікті өмірде аса білінбейтін жүрек қызметінің өзгерістері жиі байқалады. Көбінесе науқастар жүрек соғысының жиілігіне, жүрек қызметіндегі ақаулықтарға шағымданады. Тексеріс кезінде жүректің сол жақ қарыншасының шамалы ғана өсуі анықталып, қарынша ұшында жұмсақ, қатты емес систоалық шу естілуі мүмкін. Сондай-ақ, Т тісшесінің төмендеуі, ал кейде теріс (жиі жүректің оң жағы) болуы да мүмкін. Бүгінде аурудың клиникалық белгілерінің біліну деңгейіне байланысты науқастарды топтарға бөлу әрекеттері қарастырылып жатыр. Жылдың маусымдық мезгілдері жүрек қызметіне, әсіресе жыл маусымына байланысты туындайтын метеорологиялық факторлар ерекше кері әсерін тигізеді. Соңғы жылдары студенттерде маусымдық өзгерістерге байланысты жүрек қызметіне шағымдар жиілеп барады. Осындай мәселердің туындауына байланысты жүрек қызметін тексеру жұмыстары қарқынды жүріп жатыр.

Жылдың көктем мезгілінде студенттер жүректерінің тәулік бойындағы физиологиялық күйін зерттеуге ЭКГ әдістемесінің негізінде жұмыс жасайтын Холтер мониторингі әл-Фараби

атындағы ҚазҰУ-ның биология және биотехнология факультетінің биофизика және биомедицина кафедрасының «Хронобиология және экологиялық физиология» ғылыми зертханасында орындалды. Зерттеу жұмысына 19-23 жастағы 9 студент алынды. Хронобиологияның өзекті мәселелерінің біріне жататын маусымдық мезгілдердегі ағзаның функционалдық көрсеткіштеріне сараптама жүргізу мақсатымен көктем мезгілінде студенттердің жүрек жиырылу жиілігі зерттелді. Алынған нәтижелерге өңдеу жұмыстары жүргізілді, статистикалық сенімділікпен ($p < 0,05$) дәлелденген мәліметтер алынды.

Жылдың көктем маусымында студенттердің жүрек жиырылу жиілігінің максималды мәні – $97,0 \pm 1,4$ соққы/минут түскі сағат 16:00 уақытында тіркелген, ал минималды мәні - $62,5 \pm 2,1$ соққы/минут таңғы сағат 04:00 уақытында байқалды. Таңғы 04.00-06.00 сағат аралықтарында ағзаның температуралық көрсеткіштері ең төмен мәнді көрсететінін дәлелдейтін ғылыми зерттеу жұмыстары биофизика және биомедицина кафедрасының ғалымдары (Тулеуханов С.Т., Кулбаева М.С.) ғылыми зерттеу жұмыстарында анықтаған болатын. Яғни бұл дәлелдер бойынша және әдеби деректерде берілгендей-ақ ағзаның толық тыныштық күйге өтуінің көрінісін береді. Физиологиялық процестер мен мүшелердің қызметі минимальды мәндерімен сипаттап дәлелдейтін тәжірибелер де жеткілікті. Студенттердің жүрек жиырылу жиілігінің тәуліктік спектрінің динамикасында күндізгі 12:00 мен түнгі 24:00 аралығында тербелмелі ауытқушылықтар байқалады, жүрек жиырылу жиілігі - $77,0-101,0$ соққы/минут аралығында тербеледі. Ал, 08:00–11:00 уақыт аралықтарында қайта жоғарылағаны байқалып тұр. Түнгі уақыттың 01:00 сағатынан 07:00 сағат аралықтарында жүректің жиырылу жиілігі $75,0$ соққы/минуттан төмендегені анықталды. Алынған нәтижелер бойынша күндізгі мезгілде ағза сергек қимылдауына тәуелді жүрек жиырылу жиілігінің жоғарғы мәндері тіркелген, ал түнгі уақытта ағза демалуына байланысты, тыныштық күйге өтуіне тәуелді жүрек жиырылу жиілігінің төмен мәндері тіркелді.

Қорыта келе көктем кезіндегі жүрек қызметінің QRS жиынтығы бойынша сараптама жүргізіліп анықталды.

Майданова Б.Ж., Басыгараев Ж.М. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚАТТЫ ДӘРЛІК НЫСАНДАРЫНЫҢ ӨНДІРІСІ	100
Майданова Б.Ж., Басыгараев Ж.М. ЦИТОКИНИН ӘСЕРІНЕН АСТЫҚ ТҰҚЫМДАСТАРДЫҢ ДӘНІНДЕ АЗОТ АССИМЛЯЦИЯСЫ ПРОЦЕСТЕРІНЕ ӘСЕРІН ЖӘНЕ ЖАҢА БИОРЕТТЕГІШ ЦИТОКИНИН МЕДИАТОРЫНЫҢ ТҮЗІЛУІН ЗЕРТТЕУ	102
Манкибаева С.А., Есимсиитова З.Б., Даулет К.А., Баяхмет Б.Н., Өскенбай Ж.С., Мырзаханова И.А. СТРУКТУРНО- ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЕТОК ПЕЧЕНИ В ЭКСПЕРИМЕНТЕ	104
Махаев А. МЕРКІ ІРІМШІК ЗАУЫТЫНДАҒЫ СҮТ ӨНІМДЕРІНІҢ ӨНДІРІСІНДЕГІ БИОНАНОТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҮДЕРІСКЕ САРАПТАМА ЖАСАУ	105
Муканова У.А. НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С НАРУЖНЫМИ НЕСФОРМИРОВАННЫМИ СВИЩАМИ.....	107
Нурмаханова А.С., Домакбаева А, Утешова С., Камшыбаева Г., Атабаева С.Ж. СОЯ СОРТТАРЫНЫҢ ӨСУ КӨРСЕТКІШТЕРІНЕ ТҮЗДЫҢ ӘСЕРІ	109
Нурмаханова А.С., Утешова С., Домакбаева А, Камшыбаева Г., Атабаева С.Ж. СОЯ СОРТТАРЫНЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ СУ МӨЛШЕРІНЕ ТҮЗДЫҢ ӘСЕРІ.....	110
Оралканова Ж.О., Кулбаева М.С., Тулеуханов С.Т., Қайрат Б.К., Атанбаева Г.К., Тусупбекова Г.А., Сазанова А.А. ЖЫЛДЫҢ КӨКТЕМ МАУСЫМЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖҮРЕК ЖИЫРЫЛУ ЖИЛІГІНІҢ ФУНКЦИЯСЫН ЗЕРТТЕУ	112
Осикбаева С.О., Тулеуханов С.Т. ДЕЙСТВИЯ КУРКУМИНА НА МЕМБРАННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ РАКОВЫХ КЛЕТОК ПРОСТАТЫ	114
Сазанова А.А., Кулбаева М.С., Аблайханова Н.Т., Кулбаев Т.Т., Умбетьярова Л.Б., Уршеев Б.И., Оралканова Ж.О. ЕМТИХАНДЫҚ СЕССИЯ КЕЗІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІҢ АҒЗАСЫНДАҒЫ КАРДИОЖҮЙЕНІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ КҮЙІН ХОЛТЕР ӘДІСІМЕН ЗЕРТТЕУ	115
Сайлауова А.М. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПОЛУЧЕНИЯ МАСЛА ИЗ СЕМЯН САФЛОРА КРАСИЛЬНОГО (<i>CARTHAMUS TINCTORIUS</i> L.)	117
Сайнова Г.А., Акбасова А.Д., Байхамурова М.О. ВЛИЯНИЕ КОМПЛЕКСНОГО УДОБРЕНИЯ-МЕЛИОРАНТА «ВЕРМИСЕР» НА РОСТ И РАЗВИТИЕ КОРНЕПЛОДНЫХ КУЛЬТУР.....	118

Саржігітова А.Т., Курманбаева М.С., Базарғалиева А.А. <i>ALNUS GLUTINOSA</i> (L.) GAERTN. ПОПУЛЯЦИЯСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫНА БАҒА БЕРУ	120
Сатханбаев А.З., Атнаоразов Ғ.А. БИОЛОГИЧЕСКАЯ МЕМБРАНА ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ ГЕМОСТАЗА ПРИ ПОВРЕЖДЕНИЯХ ПАРЕНХИМАТОЗНЫХ ОРГАНОВ	122
Тарасовский Н.Е. АНАТОМО-МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ АНОМАЛИИ У ОСТРОМОРДОЙ ДЯГУШКИ В ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ	124
Тастамбек Қ.Т., Цю Сяохуэй, Бердіқұлов Б.Т., Акимбеков Н.Ш., Жұбанов А.А. ҚОҒЫР КОМІР НЕГІЗІНДЕ БРИКЕТТЕЛГЕН ОТЫНДЫ АЛУ БИОТЕХНОЛОГИЯСЫН ЖАСАУДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ	126
Тауасарова М.К., Бактыбаева Л.К., Гумирова Л.Ж. ЭПИЛЕПСИЯ	128
Түреши А.Т., Асрандіна С.Ш. ЛАСТАНҒАН АҒЫН СУДА ЭИХОРНИЯ (EICHORNIA CRASSIPES) ӨСІМДІГІНІҢ ӨСУ БЕЛІСЕНДІЛІГІН ЗЕРТТЕУ	129
Шалахметова Г.А. АЛЬДЕГИДОКСИДАЗА - ПОКАЗАТЕЛЬ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДУБОРОЧНОГО ПРОРАСТАНИЯ В ЗЕРНЕ РАЗЛИЧНЫХ ГЕНОТИПОВ ПШЕНИЦЫ	131
Шерелхан Д.К., Акимбеков Н.Ш. ЭНДОТОКСИННІҢ УЫТТЫЛЫҚ ӘСЕРІН ЭЛИМИНАЦИЯЛАЙТЫН ӘДІС ЖАСАУ	133
Alzhanuly B., Panzhinskiy E., Khanseitova A., Aytkhozhina N. CRISPR/CAS9-TECHNOLOGY-BASED STEM CELL THERAPY FOR DIABETES TYPE I	135
Annaorazov Y.A., Sathanbayev A.Z. PREVENTING METHODS OF ADHESIONS WITH BIOLOGICAL MEMBRANES	136
Meuramov G.G., Kartbayeva G.T., Shaybek A.S., Dupont O.N., Zhumagalieva Z.Z. DESTRUCTION OF CAPILLARIES IN PANCREATIC ISLETS AS POSSIBLE CAUSE OF AGGRAVATION OF DIABETES	137
Kossalbayev B.D. OBTAINING OF BIOHYDROGEN BASED ON THE CYANOBACTERIA ACTIVE STRAINS	138

СЕКЦИЯ 3 - МОДЕРНИЗАЦИЯ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ

Бабашев А.М., Татарина Г.Ш., Атанбаева Г.К. ЕМТИХАН КЕЗІНДЕГІ СТРЕСС ЖӘНЕ ОНЫ ЗЕРТТЕУ МЕН КОРРЕКЦИЯЛАУ	140
Бодыкова И.Н., Айтмағанбетова Ш.К. ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	142